

УДК 373.2.016:81]:159.954.3

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.2>

Марія ФЕНКО

кандидат філологічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0003-2000-2348

Зоряна МАЦЮК

кандидат філологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0001-7915-742X

Бібліографічний опис статті: Фенко, М., Мацюк, З. (2022). Елементи ейдетики у системі мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 6, 9–16, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.2>

ЕЛЕМЕНТИ ЕЙДЕТИКИ У СИСТЕМІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті здійснено спробу обґрунтування й аналізу елементів ейдетики як дієвого засобу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Вагомість знання мови та вміння послугувати мовленням у сучасному світі не викликає заперечень. Саме тому актуальною постає проблема вміння та своєчасного розвитку мовлення дітей-дошкільників як засобу самовираження, самоідентифікації, індивідуалізації та креативності особистості дитини, зокрема: здатності дитини виражати свої бажання та наміри; давати пояснення своїм діям і їх змісту за допомогою лінгвальних і екстралінгвальних засобів тощо. Саме тому актуальність проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку обумовлюється потребою виховання особистості, здатної творчо і доречно використовувати мовленнєві засоби в різних життєвих ситуаціях, уміло презентувати себе, взаємодіяти з іншими комунікантами, реалізувати свою волю, ідеї та потреби. Мовленнєвий розвиток дитини – це головний інструмент встановлення контакту з соціумом. Адже самореалізація індивіда в соціумі безпосередньо залежить від рівня сформованості її комунікативної культури.

Мовлення взаємопов'язане зі сприйняттям і мисленням, опосередковує весь технічний розвиток дитини дошкільного віку. Тому сучасна психолого-педагогічна наука акцентує увагу на ейдетичі (науці про образну пам'ять), можливості якої успішно використовують у світовій практиці для кращого запам'ятовування дітьми навчальної інформації.

Використання дидактичних ігор та вправ з елементами ейдетики у освітньому процесі ЗДО є надзвичайно ефективним, до того ж, цікавим способом саморозвитку та формування мислення, пам'яті, мовлення, креативності дітей.

Ключові слова: дошкільна лінгводидактика, дитина, дошкільник, мовленнєвий розвиток, ейдетика, дидактична гра.

Mariia FENKO

Ph.D. in Philology, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0003-2000-2348

Zoriana MATSIUK

Ph.D. in Philology, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Special and Inclusive Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0001-7915-742X

To cite this article: Fenko, M., Matsiuk, Z. (2022). Elementy eidetyky u systemi movlennievoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Elements of eidetics in the system of language development of preschool children]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 6, 9–16, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.2>

ELEMENTS OF EIDETICS IN THE SYSTEM OF LANGUAGE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

The article attempts to justify and analyze the elements of eidetics technology as an effective full development of coherent speech of preschool children. There is no denying of the importance of language knowledge and skillful broadcasting services in today's world. That is why the problem of skillful and timely development of coherent speech of preschool children as a means of self-expression, self-identification, individualization and creativity of the individual becomes relevant. The preschool language didactics is aimed at the formation of the child's communicative and speech competence, in particular: the child's ability to express his wishes and intentions; to give explanations for their actions and their content with the help of lingual and extralingual means. That is why the relevance of the problem of speech development of preschool children is determined by the need to educate a personality capable of creatively and appropriately using speech means in various life situations, skillfully presenting oneself, interacting with other communicators, realizing one's will, ideas and needs. A child's speech development is the main tool for establishing contact with society. After all, the self-realization of an individual in society directly depends on the level of formation of its communicative culture

Speech is interconnected with perception and thinking, mediates the entire technical development of a preschool child. Therefore, modern psychological and pedagogical science emphasizes eidetics (the science of figurative memory), the possibilities of which are successfully used in world practice for better memorization of educational information by children.

The use of didactic games and exercises with elements of eidetics in the educational process of early childhood education is an extremely effective, moreover, an interesting way of self-development and formation of children's thinking, memory, speech, and creativity.

Key words: preschool language didactics, child, preschooler, speech development, eidetics, didactic game.

Постановка проблеми. Своєчасний і належний розвиток мовлення дитини дошкільного віку – один із основних чинників становлення особистості. Рідна мова слугує підґрунтям, тою загальною основою навчання та виховання дітей; засобом пізнання і способом специфічного людського спілкування. Мовлення взаємопов'язане зі сприйняттям і мисленням, опосередковує весь технічний розвиток дитини дошкільного віку. Тому сучасна психолого-педагогічна наука акцентує увагу на ейдетичі (науці про образну пам'ять), можливості якої успішно використовують у світовій практиці для кращого запам'ятовування дітьми навчальної інформації.

Відомо, що мета сучасної дошкільної лінгводидактики спрямована на формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дитини дошкільного віку, зокрема: здатності дитини виражати свої бажання та наміри; давати пояснення своїм діям і їх змісту за допомогою лінгвальних і екстралінгвальних засобів тощо. Саме тому актуальність проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку обумовлюється потребою виховання особистості, здатної творчо і доречно використовувати мовленнєві засоби в різних життєвих ситуаціях, уміло презентувати себе, взаємодіяти з іншими комунікантами, реалізувати свою волю, ідеї та потреби. Мовленнєвий розвиток дитини – це головний інструмент встановлення контакту з соціумом. Адже самореалізація індивіда в соціумі безпо-

середньо залежить від рівня сформованості її комунікативної культури.

Дошкільна дидактика містить вагомий багаж навчально-методичних розробок, однак швидкий розвиток сучасної дошкільної освіти не може бути здійснений без використання інноваційних технологій.

Актуальність проблеми освоєння мовлення дітьми дошкільного віку представлена в численних психолого-педагогічних і лінгвістичних дослідженнях: взаємозв'язок мовлення і мислення (К. Бюлер, Л. Виготський, А. Валлон, М. Доналдсон, Ж. Піаже, С. Рубінштейн); механізми породження мовленнєвого висловлення (М. Жинкін, О. Леонтьєв, О. Лурія), мова як засіб спілкування (І. Зимня, О. Леонтьєв, М. Лисіна). Психолінгвістичні дослідження розкривають закономірності засвоєння дітьми лексичної розмаїтості рідної мови, норм і правил побудови синтаксичних конструкцій (М. Бахтін, Н. Лепська, Л. Щерба) тощо.

Процес розвитку мовлення й формування мовленнєвих умінь в ЗДО вимагає від педагога впровадження в освітній процес різних інноваційних методик, серед яких особливе місце займає ейдетика, зорієнтована на покращення вмінь і навичок дитини запам'ятовувати, відтворювати й активно використовувати отримані знання. Означена технологія розвиває пізнавальні здібності, а відтак і мовленнєві навички – фонематичний слух, словеснологічне й образне мислення, зв'язне мовлення, художньо-мов-

ленневій здібності тощо. У лінгводидактиці проблему використання елементів ейдетики під час розвитку мовлення дітей дошкільного віку висвітлено в дослідженнях Л. Айзенварга, Є. Антощука, І. Матюгіна, І. Рибнікової, Т. Сло-ненко та інших.

Мета дослідження – здійснити теоретико-практичний і методичний аналіз особливостей розвитку мовлення дітей дошкільного віку засобами ейдетики.

Для розв'язання окресленої проблеми та досягнення мети використано наступні **методи**: теоретичні: аналіз педагогічних, психологічних і навчально-методичних джерел із теми дослідження; їх систематизація й узагальнення; емпіричні: добір і обробка емпіричних даних (спостереження, бесіди, вивчення навчально-виховної документації тощо).

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток мовлення дошкільників – надзвичайно актуальна проблема. Адже від рівня сформованості мовлення залежить не тільки успішність дітей у навчанні, а й процес їх соціалізації і загальний розвиток. Активізація мовленнєвої діяльності дошкільників передбачає спонукання дітей до енергійного цілеспрямованого спілкування.

Ураховуючи важливість мовленнєвого розвитку для пізнання світу дитиною, педагоги ЗДО повинні упроваджувати в освітній процес різні інноваційні технології, серед яких провідною, вважаємо, ейдотехніку, яка охоплює широкий спектр напрямів роботи з дошкільниками та розвитку мовлення зокрема.

1. Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку засобами ейдетики знаходить місце у дослідженнях багатьох педагогів та лінгводидактів. Так, професор О. Лурія виділив із класу «мнемотехніки» – «ейдотехніку» – конкретно образне мислення. А на основі «ейдотехніки» і була створена «ейдетика». Ейдотехніка – це технологія з обробки, зберігання та відтворення інформації, в основі якої лежить використання найбільш ефективних і перевірених практикою прийомів запам'ятовування, заснованих на максимальному використанні образного типу інформації (Пащенко, 2010, с. 20–22).

Відомо, що у сучасних дослідженнях під поняттям «ейдетика» розуміють учення про пам'ять, засноване на образних враженнях, дає

змогу утримати й відтворити в пам'яті образи чи явища (*Прийоми ейдетики у навчальній діяльності дошкільників*).

2. О. Пащенко вказувала, що ейдетика – це ігрова методика запам'ятовування інформації, в основі якої лежить властиве кожній людині вміння уявляти різні образи та фантазувати (Пащенко, 2010, с. 20–22).

Традиції ейдетики беруть початок ще з епохи античності. Давні греки вважали, що людина думає, мислить ейдосами – образами. Вони доводили, що людський розум відображає відбитки – образи того, про що вона думає, говорить, і в такому вигляді утримується у пам'яті. Антична філософія трактує «ейдос» як фіксацію способу організації об'єкта.

Ейдос (грец. εἶδος – якість, вид, вигляд, образ, мета, сутність, намір) – термін античної філософії і літератури, спочатку означав «видиме», «те, що видно», однак поступово набув глибшого змісту – «конкретна наявність абстрактного», «речова даність у мисленні»; у загальному значенні – спосіб організації та/або буття об'єкта (*Ейдос*).

У давньогрецькій філософії поняття «ейдос» використовувалося для позначення зовнішньої структури (мілетська школа, Геракліт, Емпедокл, Анаксагор, атомісти). Уперше це поняття було вжито Гомером. Принципова початкова оформленість структурних одиниць світобудови фіксується в Демокріта у вигляді позначення атома терміном «ейдос». Платон інтерпретує взаємодію між об'єктом і суб'єктом під час пізнання як спілкування між ейдосом об'єкта і душею суб'єкта, результатом чого є відбиток ейдосу душі людини.

Ейдетичні образи були описані у 1907 р. віденським лікарем Р. Урбанчиком. Водночас він позначає їх як суб'єктивні наочні образи. Ейдетичний образ є суб'єктивним, яскравим, візуальним. Тому ейдотехніку ще називають «живою» пам'яттю. Образ – одне з основних понять літератури, що визначає природу, форму і функцію художньо-літературної творчості. У словниках трапляється різне тлумачення терміну «образ»: властива мистецькій творчості форма відтворення, тлумачення та засвоєння життя шляхом створення естетично діючих об'єктів; троп (словесний образ); образна або художня деталь тощо (*Методика ейдотехніки та її використання словесниками*).

Особливістю ейдетичних образів є сприйняття предметів за їх відсутності. Стабільність, виразність збережених у пам'яті образів залишається протягом тривалого терміну.

Термін «ейдетика» в науковий обіг було введено німецьким психологом Еріком Йеншем, який вважав що «ознакою ейдетизму є – емоційна забарвленість образів» і довів, що образне мислення – закономірна стадія дитячого розвитку. До школи Е. Йенша входили його брат В. Йенш, О. Кро, А. Рікель, Г. Фішер та ін. У 20–30 рр. минулого століття питання ейдетики досліджували П. Блонський, Л. Виготський, П. Загоровський, М. Кононова, О. Лурія, С. Рубінштейн, Г. Фейман та ін.

У середині 80-х років ХХ ст. І. Матюгін, дослідивши й вивчивши набутий людством досвід, обрав інший шлях: відмовився від фізіологічних досліджень суто психологічної проблеми і створив ігрову систему, ґрунтовану на властивому кожній людині вмінні уявляти й фантазувати за допомогою не тільки зорових уявлень, а й відчуттів (тактильних, нюхових, смакових). І. Матюгін у 90-х роках ХХ століття з групою дослідників розробив 27 методів образного розвитку уваги та пам'яті. Ученим було запропоновано для використання цілий спектр уявлень і фантазій: зорових, рухових, тактильних, нюхових та смакових.

З 1990-го року методи ейдетики набули широкого використання в Україні. Розповсюдження і вдосконалення цієї методики здійснював засновник «Української школи ейдетики «Мнемозіна» Євген Антощук. Він вважає, що ейдетика – це вміння дорослого «спускатися» до рівня дитини, тобто бачити яскраво, вміти дивуватися, фантазувати.

3. Ейдетика – це не тільки розвиток уваги, уяви, пам'яті, різних видів мислення, а й спосіб подачі навчального матеріалу. Адже ейдетика розмовляє з дітьми їхньою мовою. Вона залучає всі аналізатори дитини, подає нове через добре знайомі дітям образи (Пашенко, 2018, с. 16–17).

Феномен ейдетики полягає в тому, що за допомогою властивостей образної пам'яті, людина вже безпосередньо, не сприймаючи певний предмет, може відтворювати його образ, зберігаючи водночас всі його риси, деталі, аж до найменших складових. Звертаючись до набутого досвіду дитини, уявлень про предмети

і явища, використовуючи слухові, нюхові, смакові, рухові, тактильні, зорові асоціації, друдли та акровербальну техніку ми зможемо тренувати її пам'ять, асоціативне мислення і мовлення, що є необхідним для кращого засвоєння навчального матеріалу.

Ейдетичну пам'ять описують як рідкісний феномен, тобто те, що може траплятися в житті у виняткових ситуаціях. Люди, які володіють такими здібностями, можуть насичено відтворювати образи, що були сприйняті давно. Залежно від виду способу, ейдетична, тобто образна пам'ять, може бути: зоровою; слуховою; нюховою; дотиковою; маковою (*Що таке ейдетика та навіщо вона потрібна*).

4. Ейдотехніка допомагає вирішити такі основні навчальні та виховні завдання: розширює творчі можливості дитини завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкуль головного мозку; формує вміння дітей ефективно і самостійно вчитися; підвищує самооцінку дитини завдяки результативності в навчанні, створюючи психологічний комфорт; організовує увагу та допомагає сформувати навички до усвідомленої уяви (Пашенко, 2010, с. 20–22).

Використання методів ейдетики призводить до створення ситуації успіху, покращення нейродинаміки мозку дітей, корекції дефектів центральної нервової системи та поведінки дітей. Дана методика представляє систему спеціально розроблених завдань, вправ, термінів, розвиваючих ігор, що подаються в певній послідовності.

Ейдетика допомагає:

- розвинути словесну пам'ять, завдяки чому дитина запам'ятовує не 5 – 9 слів (норма для звичайної людини), а словесні ряди з 20–40 слів;
- запам'ятовувати правила, вірші, а також іншу інформацію, що складно запам'ятовується через її монотонність;
- запам'ятовувати числові ряди, числові таблиці, номери телефонів, а також іншу інформацію, яка містить числа;
- запам'ятовувати іноземні слова та складні терміни;
- запам'ятовувати картини та обличчя людей;
- витратити набагато менше часу на виконання завдань, використовуючи методи ейдетики;

- розвивати різні канали сприйняття, розвивати інтуїцію;
- навчитися правильно реагувати на стресові ситуації та спогади про них;
- навчитися забувати непотрібну або негативну інформацію, «стирати» її зі своєї пам'яті;
- сформувати уміння нестандартно, творчо мислити, знаходити незвичайні виходи із звичайних ситуацій (Сеніна, 2018).

Методи ейдетики готують дітей сучасного покоління, які вміють міркувати, спілкуватися, чути та слухати інших. При запровадженні цих методів знання засвоюються набагато краще, адже вони розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та її вирішення. Вони спрямовані на розвиток пам'яті, образного мислення, мовлення, уваги, уяви. Методи ейдетики спонукають дітей до дослідницької творчої активності, створюють сприятливі умови для усвідомлення ними нового матеріалу, узагальнення отриманих знань.

Зауважимо, що мета методів даної техніки полягає у створенні комфортних умов всебічного розвитку дитини. Саме тому до найпоширеніших методів ейдетики зараховуємо:

1) *метод оживлення* (заснований на розвитку природних можливостей дитини до фантазування. На основі цього методу швидко створюються уявні картинки текстів, історичних подій, побутові, живі картини правил, таблиць. Дитина ніби переноситься у світ тих подій, про які йдеться);

2) *метод послідовних асоціацій* (грунтований на вмінні швидко створювати асоціації на кожен одиницю інформації та будувати з них серію зв'язаних між собою послідовних асоціацій із першого слова до останнього. На думку О. Пашенко, особливого значення для формування мовленнєвих умінь дитини має аналізований метод, оскільки він полягає в тому, що кожне наступне слово пов'язується з попереднім будь-якою дією. І чим смішнішою буде ця дія, тим краще запам'ятається асоціативний ряд слів. У роботі з малюками доцільно буде скласти казку, наприклад, із такою послідовністю подій: «Квітка – на квітці виросла чашка – з чашки вийшло кошеня – кошеня одягло чобітки – із чобітків вилетіла бджола». Такий вид роботи дуже подобається дітям);

3) *метод асоціативних асоціацій* (полягає у вмінні знаходити співзвучних асоціацій до слів. Педагог викликає в дитини відповідні образи, уявлення, шляхом підбору співзвуччя до слів, які треба запам'ятати);

4) *метод входження* (базується на розвитку вмінні фантазувати, уявляти себе учасником подій, про які дізнаються з картин, розповідей, мультфільму тощо);

5) *метод образних гачків* (зорієнтований на те, що інформацію треба ніби «повісити» на об'єкти малюнка, а потім її зняти. Пригадується спочатку сам малюнок, потім прив'язана до нього інформація. Тобто малюнок у такому випадку виконує роль гачка на вішаку нашої пам'яті. За допомогою цього методу запам'ятовуються цифри та цифрова інформація, букви, слова, тексти, вірші тощо);

6) *метод Цицерона* (сягає часів Давньої Греції. Поет Симонід задля того, щоб тренувати свою пам'ять, розкладав інформацію в добре знайомій йому кімнаті. Потім достатньо було згадати кімнату, щоб потрібна інформація виникла перед очима. Засновником цього методу є римський політик і оратор Цицерон, який прославився тим, що під час своїх виступів у сенаті легко відтворював у пам'яті імена, історичні дати, цитати. Готуючись до виступу він ходив по своєму будинку і подумки розкладав частини промови в різних кутках. І. Матюгін пропонує навмисне залишати уявні сліди інформації на стінах, столах тощо, заповнюючи цю уявну дію елементами фантазії, притаманній ейдетиці);

7) *метод графічних асоціацій* (полягає у створенні графічних імпрровізацій – цифр, букв, значків, довільних ліній у різному напрямку, у яких потім можна побачити певний малюнок. Графічне зображення поняття необхідно використовувати для запам'ятовування нових слів. Уявний образ, що прямо відповідає поняттю, виникає в дітей швидко та легко);

8) *метод піктограм* (базується на використанні малюнків замість слів. За допомогою цього методу процес запам'ятовування слів і нової інформації відбувається швидше. Метод піктограм використовують для збагачення словникового запасу, розвитку мовної активності. Піктограми слід подавати чорно-білими, адже відсутність кольору полегшує обробку інформації мозком. Вдаючись до прийому

складання піктограм на мовленнєвих заняттях, педагог має на меті розвинути в дітей насамперед здатність відтворювати та розуміти умовні малюнки, картки-символи. Тому ми радимо на перших заняттях умовні малюнки створювати безпосередньо під час заняття крейдою або маркером на дошці, олівцем чи фломастером на аркуші паперу. Варто супроводжувати читання віршованих рядків додатковими та навідними запитаннями, коментарями для кращого сприйняття та розуміння дітьми змісту умовних малюнків та їх зв'язку з текстом. У подальшому піктограми можна готувати заздалегідь і виставляти їх по черзі (*Мовленнєвий розвиток дошкільників*);

9) *метод колажів* (мета цього методу полягає в запам'ятовуванні якомога більше назв зображених предметів. Незвичайні асоціації роблять образи яскравими, незабутніми і дитина легко відтворює в уяві ланцюжок слів);

10) *метод листівок* (використання листівок є одним із найкращих тренажерів для розвитку уяви, творчого мислення, пам'яті, мовлення дітей. Автор ідеї – Є. Антошук. Набір листівок (25 і більше) підбирається таким чином, щоб кожна наступна листівка не була подібна до попередньої (бажано ні за малюнком, ні за кольором). Граючись у гру «Слова у листівках», діти логічно поєднують задане вихователем слово із змістом листівки);

11) *метод абрєвіатур* (базується на зручному скороченні слів, який є елементом скорочитання. Слово слід скорочувати так, щоб за деякими буквами можна було здогадатися про його значення);

12) комбіновані методи. Найчастіше для мовленнєвого розвитку використовують комбіновані методи запам'ятовування. Із методичної точки зору, штучний розподіл на численні методи обґрунтований, однак для досягнення успіху на практиці їх варто комбінувати й інтегрувати.

Методи ейдотехніки сприяють розвитку нового життєвого і художньо-естетичного досвіду учнів, дозволяють відтворювати яскравий наочний образ протягом тривалого часу, розширюють не тільки межі пам'яті, а й можливості дитини бачити світ по-іншому – у всій його різноманітності кольорів, запахів, звуків (*Методика ейдотехніки та її використання словесниками*).

Секрет ейдетики полягає в тому, що діти краще сприймають, а отже запам'ятовують інформацію через світ образів. Учені довели, що образне мислення закладене в дитині від природи. Ми вчимо дітей бачити певний образ на уявному екрані, чути притаманний йому звук, відчувати запах, відтворювати в пам'яті відчуття дотику (Сеніна, 2018).

Отже, ейдетика є однією з найпрогресивніших методик усебічного розвитку дитини, зокрема пам'яті та мовлення. Прийоми ейдетики оптимізують процес осмислення, засвоєння і запам'ятовування інформації, сприяють розвитку мовлення, дають можливість раціонально організувати роботу.

На нашу думку, дієвими для мовленнєвого розвитку дошкільника слугують дидактичні ігри з елементами ейдетики. Їх можна використовувати як частину заняття, самостійну форму організованого навчання, елемент повсякденного життя тощо. Кожна гра з елементами ейдетики – це комплекс завдань, які дитина виконує за допомогою картинок, іграшок, тактильних карток, кубиків, цеглинок тощо. Завдання в таких іграх даються дитині в різних формах: у вигляді моделей, схем, площинного малюнка, усних інструкцій. Вони розміщені в порядку наростання складності, тобто в них використано принцип народних ігор: від простого до складного. Такі ігри повинні створювати атмосферу вільної та радісної творчості.

Ейдетика пропонує будувати ігрову діяльність дітей дошкільного віку на основі: вільних асоціацій, пов'язаних із предметними образами; кольірних асоціацій; тактильних асоціацій; предметних асоціацій; асоціацій, викликаних друдлами; звукових асоціацій; смакових асоціацій; нюхових асоціацій тощо.

Ігри за вільними асоціаціями («Яке курчатко?»; «Зима яка?») пов'язані з предметними образами і не вимагають використання предметних зображень. Дитина самостійно (або з допомогою вихователя) будує асоціативні зв'язки та намагається їх пояснити. Створення асоціацій допомагає розвинути зорове сприйняття мовленнєвого матеріалу. Мовлення дитини стає повнішим, насиченішим, виразнішим тоді, якщо в уяві постають образи предметів, явищ, дій, що закріпились під час гри невимушено, легко і без докладання будь-яких зусиль.

Ігри з кольорними асоціаціями («Веселка»; «Фрукти») передбачають використання карток із плямами різних кольорів та чорно-білими зображеннями предметів або явищ. Робота полягає в тому, що педагог дає дитині або ж показує усій групі картинку з плямою певного кольору. Завданням кожної дитини є вибрати серед картинок різних предметів саме ту, зображення якої в неї асоціюється з запропонованим кольором. Дитина обов'язково має обґрунтувати відповідь.

Для ігор із тактильними асоціаціями («Опиши відчуття»; «Що приховує картка») слід використовувати набір тактильних картинок, запропоновані І. Матюгіним. Основна ідея карток полягає в тому, що кожна з них має свою фактуру: хутро, наждачний папір, фланель, мотузка, палички, крапельки воску, велюр тощо. Принцип роботи – використання тактильних відчуттів дитини і, на їх основі, точного опису предметів.

Ігри з предметними асоціаціями («Нитка – голка»; «Що мені потрібно?») передбачають встановлення зв'язків предметів або між собою, або з їхніми ознаками. Для використання цього прийому потрібно мати набір різних предметів: ниточку, паличку, трубочку, папірець, шматок тканини, шишку, каштан, камінчик, мушлю, монетку, гудзик тощо. Педагог наводить приклад предметних асоціацій, описуючи даний предмет, а діти повинні здогадатись, що описує вихователь.

Ефективними в розвитку мовлення дітей дошкільного віку є ігри зі звуковими асоціаціями («Як співає соловей?»). Під час проведення таких ігор варто застосовувати аудіо записи різних звуків і шумів. Можна створити цілу колекцію звуків, розподіливши за різними групами: побутові шуми, звуки природи, музичні звуки, звуки вулиці тощо. Діти створюють асоціації за звуками, які воничують, і описують їх.

Ігри зі смаковими асоціаціями («Відгадай, який на смак»; «Кисле – солодке») передбачають встановлення асоціацій за смаком. Для дітей старшого дошкільного віку можна використовувати комбінації солодке і гаряче, солоне і холодне. За бажанням можна дати ще тактильно-смакові відчуття: хрумкий, соковитий, твердий, рідкий тощо.

Ігри з нюховими асоціаціями («Новий рік»; «Весняні квіти»). Можна використати нюхові

коробочки з різними ароматами: парфумів, м'ятним ароматом, ароматів трав, спецій. Діти повинні описати аромат, який вони відчують, і з чим він асоціюється.

У сучасних ЗДО для розвитку мовлення засобами ейдетики використовують ігри з друдлами. Друдли – це чорно-білі загадки-головоломки, малюнок, про який не можливо напевно сказати, що це таке. Саме друдли як прийоми ейдетики важливо використовувати для забезпечення інтелектуального розвитку дітей, формування психічних процесів, вміння розмірковувати, пояснювати, доводити, висловлювати свою думку, судження. Зміст друдла – якнайбільше придумати варіантів бачення картинки. Дитина, у якої розвинене асоціативне мислення, у подальшому успішно навчатиметься, знаходитиме нестандартні розв'язування будь-яких ситуацій. Використання друдлів допомагає значно активізувати мовлення дитини, збагачує його активний лексичний словник, підвищуючи водночас стійкий пізнавальний інтерес до об'єкту, що вивчається (Пашенко, 2010, с. 20–22). Наприклад: скласти розповідь за серією друдлів, які діти добирають самостійно і викладають їх у певній послідовності, а потім придумують за ними розповідь. Кожен учасник-дитина може побачити у друдлі щось своє, відкрити простір для творчості та уяви. Для одного друдла можна вигадати безліч описів і кожен – буде правильним. Однак потрібно навчитися пояснювати, чому вигадано саме такий опис. Коли діти вже набудуть певного досвіду опису намальованих друдлів, вони можуть спробувати створити і власні друдли, а потім із друзями вигадати описи до них (*Загадкові друдли*).

Використовуючи ігри та вправи з елементами ейдетики слід дотримуватися наступних методичних рекомендацій:

- педагог повинен організувати роботу так, щоб кожна дитина брала в ній участь із бажанням, виявляла ініціативу, відчувала свою значимість;
- варто підтримувати ініціативу і самостійність дітей;
- необхідно вчити дітей мислити образами, оскільки це дозволить дітям утримувати в пам'яті необхідний об'єм інформації;
- педагог має створити під час гри радісну, позитивну атмосферу, обов'язково враховувати особливості дитячої фізіології і психіки.

- варто ставитись до дитячих асоціацій серйозно;
- не потрібно акцентувати увагу на помилках дитини, краще допомогти їй знайти і виправити їх;
- виявляти доброзичливість, зацікавленість щодо дитячих асоціацій;
- розвивати дитячу уяву, фантазію, без обмеження «дорослими стереотипами»;
- розкривати аналізатори дитини: слухові, смакові, тактильні, нюхальні, рухові;
- звертатися до вже набутого досвіду вихованців.

Висновки. Для розвитку мовлення дітей дошкільного віку засобами ейдетики необхідною складовою є педагогічні умови. Застосування

комплексу педагогічних умов, а саме: організація оптимального мовленнєвого середовища для дошкільників у навчально-виховному процесі, здійснення індивідуально-диференційованого підходу під час формування мовленнєвої компетентності дошкільників, проведення інтегрованих занять із використанням інтерактивних технологій навчання у закладі дошкільної освіти, підвищення професійного росту педагогів, буде позитивно впливати на процес розвитку мовлення дітей засобами ейдетики. Використання дидактичних ігор та вправ з елементами ейдетики у освітньому процесі ЗДО є надзвичайно ефективним, до того ж, цікавим способом саморозвитку та формування мислення, пам'яті, мовлення, креативності дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ейдос: веб-сайт: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>
2. Загадкові друдли як метод розвитку творчого мислення та мовлення дошкільнят: веб-сайт: URL: <https://vsimosvita.com/zagadkovi-drudli-metod-rozvitku-tvorchogo-mislennya-ta-movlennya-doshkilnyat/>
3. Методика ейдотехніки та її використання словесниками: веб-сайт: URL: <https://svitppt.com.ua/ukrainskajamova/metodika-eydotekhniki-ta-ii-vikoristannya-slovesnikami0.html>
4. Мовленнєвий розвиток дошкільників: веб-сайт: URL: http://pryluky-dnz19.cn.sch.in.ua/metodichna_vitaljnaja/metodichni_rekomendacii/movlennjevij_rozvitok/
5. Пащенко О. Асоціативне мислення. *Дошкільне виховання*. 2018. № 12. С. 16–17.
6. Пащенко О. Ейдетика в навчанні. *Дошкільне виховання*. 2010. № 5. С. 20–22.
7. Прийоми ейдетики у навчальній діяльності дошкільників: веб-сайт: URL: <https://bilochka31.org.ua/priyomi-eydetiki-u-navchalnij-diyalnosti-doshkilnykiv/>
8. Сеніна О.А., Лебеденко Л.Т. Розвиток пізнавальної сфери дітей дошкільного віку засобами ейдетики: навч. посіб. Запоріжжя. 2018. 29 с.
9. Що таке ейдетика та навіщо вона потрібна: веб-сайт: URL: <https://flowacademy.com.ua/shho-take-eydetika-ta-navishho-vona-potrib/>

REFERENCES:

1. Eidos: veb-sait: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>
2. Zahadkovi drudly yak metod rozvytku tvorchoho myslennia ta movlennia doshkilnyat: veb-sait: URL: <https://vsimosvita.com/zagadkovi-drudli-metod-rozvitku-tvorchogo-mislennya-ta-movlennya-doshkilnyat/>
3. Metodyka eidotekhniki ta yii vykorystannya slovesnykamy: veb-sait: URL: <https://svitppt.com.ua/ukrainskajamova/metodika-eydotekhniki-ta-ii-vikoristannya-slovesnikami0.html>
4. Movlennjevij rozvytok doshkilnykiv: veb-sait: URL: http://pryluky-dnz19.cn.sch.in.ua/metodichna_vitaljnaja/metodichni_rekomendacii/movlennjevij_rozvitok/
5. Pashchenko, O. (2018). Asotsiatyvne myslennia. Doshkilne vykhovannia. № 12. S. 16–17.
6. Pashchenko, O. (2010). Eidetyka v navchanni. Doshkilne vykhovannia. № 5. S. 20–22.
7. Priyomy eidetyky u navchalnij diialnosti doshkilnykiv: veb-sait: URL: <https://bilochka31.org.ua/priyomi-eydetiki-u-navchalnij-diyalnosti-doshkilnykiv/>
8. Senina, O.A., Lebedenko, L.T. (2018). Rozvytok piznavalnoi sfery ditei doshkilnoho viku zasobamy eidetyky: navch. posib. Zaporizhzhia. 29 s.
9. Shcho take eidetyka ta navishcho vona potribna: veb-sait: URL: <https://flowacademy.com.ua/shho-take-eydetika-ta-navishho-vona-potrib/>